

การเติบโตและการพัฒนาการของนายทุนธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

(2475 - 2516)

นางสาวพรณี บัวเล็ก

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาประวัติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

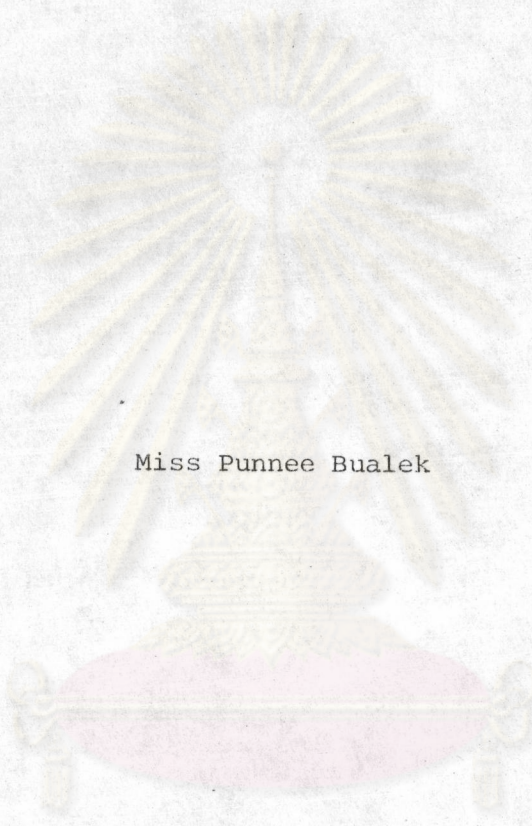
พ.ศ. 2528

ISBN 974-564-293-2

I16628901

009624

THE GROWTH AND DEVELOPMENT OF COMERCIAL BANK CAPITALISTS
IN THAILAND (1932 - 1973)

Miss Punnee Bualek

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts

Department of History

Graduate School

Chulalongkorn University

1985

ISBN 974-564-293-2

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การเติบโตและพัฒนาการของนายทุนธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย
(2475 -2516)

โดย นางสาวพรณี บัวเล็ก
ภาควิชา ประวัติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร. ฉัตรทิพย์ นาถสุภา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....
.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองคณบดีตราจารย์ ดร. สุประดิษฐ์ บุนนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
.....ประธานกรรมการ
(รองคณบดีตราจารย์ ดร. ธิตา ล่าระยา)

.....
.....ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และกรรมการ
(รองคณบดีตราจารย์ ดร. ฉัตรทิพย์ นาถสุภา)

.....
.....กรรมการ
(อาจารย์ คู่กรีย์ แก้วเจริญ)

.....
.....กรรมการ
(อาจารย์ อัจฉราพร กงทพิสัย)

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การเติบโตและพัฒนาการของนายทุนธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย
(2475-2516)
ชื่อผลิต นางสาวพรรณี บัวเล็ก
อาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์ ดร.ฉัตรทิพย์ นาถสุภา
ภาควิชา ประวัติศาสตร์
ปีการศึกษา 2527

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งอธิบายถึงลักษณะการเติบโตและพัฒนาการของนายทุนธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ในระหว่าง พ.ศ. 2475-2516 โดยศึกษาจากลักษณะของการลงทุนของกลุ่มนายทุนธนาคารพาณิชย์ ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มนายทุนธนาคารพาณิชย์ด้วยกันเอง และระหว่างกลุ่มนายทุนธนาคารพาณิชย์กับกลุ่มเศรษฐกิจการเมืองต่าง ๆ ตลอดจนวิเคราะห์ถึงผลกระทบของการเจริญเติบโต และพัฒนาการของนายทุนธนาคารพาณิชย์ที่ต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนได้จำกัดการศึกษาเฉพาะนายทุนธนาคารพาณิชย์ที่สำคัญ 4 ตระกูลด้วยกัน คือ หวังหลี ล้ำชา โสภณพิชญและเตชะไพบูลย์ ซึ่งทั้ง 4 ตระกูลนี้ต่างก็เป็นเจ้าของธนาคารพาณิชย์ หรือเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ในธนาคารต่าง ๆ ดังนี้คือ ตระกูลหวังหลี เป็นเจ้าของธนาคารหวังหลี ตระกูลล้ำชาเป็นเจ้าของธนาคารกสิกรไทยตระกูลโสภณพิชญเป็นเจ้าของธนาคารกรุงเทพ ส่วนตระกูลเตชะไพบูลย์ เป็นเจ้าของธนาคารศรีนคร ธนาคารเอเชีย และธนาคารไทยพัฒนา

จากการศึกษาพบว่า การเติบโตและพัฒนาการของนายทุนธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยเกิดจากการขยายตัวเข้ามาของทุนจากต่างประเทศ และการเข้าอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์

ของชนชั้นปกครอง นอกจากนี้ความสัมพันธ์ของกลุ่มนายทุนธนาคารพาณิชย์เองและการดำเนินนโยบายการลงทุนที่สอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ได้นำมาซึ่งการเติบโตของกลุ่มนายทุนธนาคารนี้

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

92

Thesis Title The Growth and Development of Commercial Bank
 Capitalists in Thailand (1932-1973)

Name Miss Punnee Bualek

Thesis Advisor Associate Professor Chathip Nartsupha

Department History

Academic Year 1984

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to study the growth and development of commercial bank capitalists in Thailand from 1932 to 1973. The analysis focuses on their investments, and inter-relationship among them and with other political economic groups. The impact of the growth and development of these capital owning groups are also included in this study.

This thesis concentrates on 4 major families: Wanglee, Lamsam Saphonpanich and Tejapaibul, which possess Wanglee Bank, Farmers Bank, Bangkok Bank, Bangkok Metropolitan Bank Asia Bank and Thai Development Bank, respectively.

The research finding is that the growth and development of commercial bank capitalists in Thailand resulted from the penetration of foreign capital and their coming under the patronage of the ruling class. Besides, this growth is also caused by their inter-relationship and investment policy management in accordance with economic situation.

กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มิใช่เกิดจากผู้เขียนโดยลำพัง ความช่วยเหลือของบุคคลหลายฝ่ายได้มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของงานฉบับนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ผู้คอยให้กำลังใจและให้ข้อเสนอแนะที่มีค่าต่อผู้เขียนเสมอมา นอกจากนี้ยังมีอาจารย์อีกหลายท่าน พี่ เพื่อน และน้องๆ อีกหลายคนซึ่งผู้เขียนไม่สามารถนำมากล่าวได้หมด ณ ที่นี้ ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งและขอจดจำความเอื้อเฟื้อต่างๆ ที่ให้แก่ผู้เขียนตลอดไป

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ธิดา สาระยา อาจารย์ ศุภกรีย์ แก้วเจริญ และอาจารย์ อัจฉราพร กุมทพิสัย กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะซึ่งมีส่วนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ด้วยความรัก ความห่วงใยของพ่อและแม่ผู้คอยให้การสนับสนุนทั้งทางด้านกำลังใจและกำลังใจ ยืนอยู่ข้างผู้เขียนเสมอมา เมื่อผู้เขียนมีปัญหาได้เป็นพลังผลักดันให้ผู้เขียนบากบั่นทำวิทยานิพนธ์นี้จนสำเร็จ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านทั้งสองไว้ ณ ที่นี้

พรระณี บัวเล็ก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
บทนำ.....	ญ
บทที่	

1. กำหนดนายทุนธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย (2431 - 2475)

1. การกู้ยืมในสังคมก่อนมีระบบธนาคาร.....	1
2. ธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ (2403 - 2475).....	3
3. กำหนดนายทุนธนาคารพาณิชย์ไทย.....	8
3.1 ธนาคารสยามกัมมาจล.....	9
3.2 ธนาคารข้าวเงิน.....	22

2. นายทุนธนาคารพาณิชย์ภายใต้การปกครองของคณะราษฎร (2475 - 2490)

1. นโยบายและการดำเนินงานของคณะราษฎร.....	43
1.1 ธุรกิจของพ่อค้าข้าวเงิน.....	46
1.2 นโยบายของคณะราษฎร.....	57
2. การฟื้นตัวของกลุ่มนายธนาคารพาณิชย์.....	86
2.1 ธุรกิจของตระกูลหวังหลี.....	90
2.2 ธุรกิจของตระกูลลำซ่า.....	102
2.3 ธุรกิจของตระกูลโสภณพนิช.....	116

3. นายทุนธนาคารพาณิชย์ภายใต้การปกครองของคณะรัฐประหารเผ่า-ผิน และ
สลุชดี (2491 - 2500)

1. นโยบายและการดำเนินงานของ เผ่า-ผิน และสลุชดี.....	129
2. สถานการณ์ทางการเมือง.....	133
3. การดำเนินงานธุรกิจของนายทุนธนาคารพาณิชย์.....	143

3.1 ธุรกิจของตระกูลหวังหลี143

3.2 ธุรกิจของตระกูลล่าช้า.....148

3.3 ธุรกิจของตระกูลโล่ภพนิษฐ์.....157

3.4 ธุรกิจของตระกูลเตชะไพบูลย์.....186

4. การเติบโตและพัฒนา การของนายทุนธนาคารพาณิชย์ เข้าสู่ทุนผูกขาด
(2501 - 2516)

1. นโยบายและการดำเนินงานของรัฐบาลสฤษดิ์-ถนอม.....203

2. สภาพเศรษฐกิจไทยภายใต้แผนพัฒนา เศรษฐกิจแห่งชาติ.....207

3. การดำเนินธุรกิจของทุนธนาคารพาณิชย์.....215

3.1 ธุรกิจของตระกูลหวังหลี.....215

3.2 ธุรกิจของตระกูลล่าช้า.....225

3.3 ธุรกิจของตระกูลโล่ภพนิษฐ์.....246

3.4 ธุรกิจของตระกูลเตชะไพบูลย์.....281

บทสรุป314

บรรณานุกรม.....318

ภาคผนวก.....338

ประวัติผู้เขียน.....370

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

นายทุนธนาคารพาณิชย์ หมายถึงผู้เป็นเจ้าของธนาคารพาณิชย์ ได้แก่ผู้ถือหุ้นใหญ่ของธนาคาร ซึ่งจะเป็นผู้ได้รับมูลค่าส่วนเกิน อันได้แก่ ผลกำไร และผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับธนาคาร นายทุนธนาคารจะเป็นผู้ควบคุมทุนของธนาคาร กำหนดทิศทางการลงทุนของธนาคาร บทบาทของนายทุนกลุ่มนี้จึงนับว่ามีความสำคัญมาก เนื่องจากธนาคารพาณิชย์นับว่าเป็นสถาบันการเงินและการระดมทุนที่สำคัญที่สุดของเอกชน ซึ่งจะมีส่วนกำหนดการขยายตัวและทิศทางของทุนการค้า ทุนอุตสาหกรรมและทุนการเงินอื่น ๆ ด้วย โดยทั่วไปนายทุนธนาคารพาณิชย์มักจะประกอบธุรกิจอย่างอื่นควบคู่ไปกับกิจการธนาคารด้วย ดังนั้น ในการศึกษานายทุนธนาคารพาณิชย์ให้แจ่มชัด จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษารัฐกิจที่นายทุนกลุ่มนี้เป็นเจ้าของด้วย

ธนาคารพาณิชย์ถือกำเนิดขึ้นในประเทศไทยแห่งแรก คือธนาคารสยามกัมมาจลเมื่อ พ.ศ. 2447 หลังจากนั้นจึงได้มีการจัดตั้งธนาคารพาณิชย์ของชาวจีนขึ้นมาบ้าง ธนาคารของชาวจีนเหล่านั้นดำเนินกิจการอยู่ระยะเวลาสั้น ๆ ก็ต้องล้มเลิกกิจการไป ธนาคารพาณิชย์ของชาวจีนเริ่มปรากฏอย่างมีหลักฐานอีกครั้งหนึ่งหลัง พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา แต่บางธนาคารก็ต้องล้มเลิกไปอีกเช่นกัน ธนาคารพาณิชย์ของชาวจีนเริ่มมีการรวมทุนของพ่อค้าต่าง ๆ มากขึ้นเมื่อระยะสงครามโลกครั้งที่ 2 และสงครามเกาหลี ต่อมาเมื่อประเทศไทยได้ใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจในการพัฒนาประเทศ บทบาทของธนาคารพาณิชย์ได้กลายเป็น แหล่งเงินทุนที่สำคัญที่สุดและเข้าครอบงำแหล่งเงินทุนอื่นไว้ด้วย

ในการศึกษา เรื่องนายทุนธนาคารพาณิชย์ ที่ผ่านมามักจะศึกษาเฉพาะบทบาทของนายทุนธนาคารพาณิชย์ในปัจจุบัน มิได้ศึกษาประวัติความเป็นมา ตลอดจนพัฒนาการของนายทุนกลุ่มนี้ทางประวัติศาสตร์ ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาประวัติความเป็นมาของนายทุนธนาคารพาณิชย์ และลักษณะการเติบโตและพัฒนาการของนายทุนธนาคารพาณิชย์อย่างละเอียดตามระยะเวลาทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2516

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

ผู้เขียนได้วางวัตถุประสงค์ในการค้นคว้าและวิจัยไว้ดังนี้คือ

เพื่ออธิบายลักษณะการเติบโตและพัฒนาการของนายทุนธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย โดยศึกษาจากลักษณะของการลงทุนของกลุ่มนายทุนธนาคารพาณิชย์ ความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม นายทุนธนาคารพาณิชย์ด้วยกันเอง และระหว่างกลุ่มนายทุนธนาคารพาณิชย์กับกลุ่ม เศรษฐกิจ การเมืองต่าง ๆ ตลอดจนวิเคราะห์เบื้องต้นถึงผลกระทบของการเจริญเติบโต และพัฒนา ของนายทุนธนาคารพาณิชย์ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในช่วง พ.ศ. 2475-2516

ขอบเขตของการศึกษา

ผู้เขียนต้องการศึกษาการเติบโตและพัฒนาการของนายทุนธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึง 2516 ซึ่งเป็นระยะเวลาที่นายทุนธนาคารพาณิชย์สามารถเติบโต และพัฒนา เข้าสู่ทุนผูกขาดแล้ว และในการศึกษานี้ผู้เขียนจำกัดการศึกษา เฉพาะนายทุนธนาคาร เชื้อสายจีน 4 ตระกูลคือ หวังหลี ล่าช้า โสภณพิชัย และเตชะไพบูลย์ ทั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบ ให้เห็นถึงการเติบโตและการพัฒนาของการลงทุนที่แตกต่างกัน โดยเปรียบเทียบ นายทุนธนาคาร พาณิชย์เก่า 2 ตระกูลที่เกิดก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 คือ ตระกูลหวังหลีและล่าช้า และนายทุน ธนาคารพาณิชย์ใหม่ 2 ตระกูลที่เกิดหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 คือ ตระกูลโสภณพิชัย และเตชะไพบูลย์ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม นายทุนธนาคารพาณิชย์ไทยมิได้จำกัดอยู่เพียงแต่ 4 ตระกูลนี้ ยังมีนายทุน ธนาคารพาณิชย์เชื้อสายอื่น ๆ และนายทุนธนาคารพาณิชย์ที่มาจากเชื้อพระวงศ์ กลุ่มทรัพย์สินกร และนายทหาร ซึ่งล้วนมีบทบาทต่อเศรษฐกิจไทยเช่นกัน

วิธีการค้นคว้าและดำเนินการวิจัย

การค้นคว้าและวิจัยของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้ใช้แนววิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) เป็นหลัก และนำเสนอในรูปของพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) และการวิจัยข้ามสาขา (Inter-Disciplinary Research) โดยใช้ข้อมูล ที่เป็นเอกสารขั้นต้นและเอกสารชั้นรอง ข้อมูลขั้นต้นส่วนใหญ่มาจากหอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดวชิรญาณ และกรมทะเบียนการค้า กระทรวงพาณิชย์ เอกสารชั้นรองได้แก่ หนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความจากวารสารและหนังสือพิมพ์ ซึ่งค้นคว้าได้จากห้องสมุดต่าง ๆ คือ

หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดธรรมศาสตร์ หอสมุดถ้ำเขาน้อยไทยคดีศึกษา หอสมุดวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดหนังสือ
งานศพวัดบวร และหอสมุดลุ่มมาคมแต่ลัว หอสมุดลุ่มมาคมผู้ลี้ภัยออกแห่งประเทศไทย
หอสมุดลุ่มมาคมหอการค้าไทย-จีน

ความสำคัญหรือประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัยนี้

ทำให้เข้าใจถึงการเติบโตและพัฒนาการของนายทุนธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย
และทำให้เกิดความเข้าใจ และเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย พ.ศ. 2475-
2516 และในระยะต่อมา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย